

Analiza danych ankietowych

Sprawozdanie 2

Weronika Jaskiewicz

Weronika Pyrtak

Spis treści

Część I	2
Zadanie 1	2
Zadanie 2	2
Zadanie 3	3
 Część III	 3
Zadanie 8	3
Zadanie 9	5
Zadanie 10	6
 Część dodatkowa	 7
Zadanie 1	7
Zadanie 2	8
Zadanie 3	9

Część I

Zadanie 1

W firmie technologicznej przeprowadzono ankietę, w której pracownicy zostali poproszeni o wyrażenie opinii na temat skuteczności szkolenia “Efektywna komunikacja w zespole” zorganizowanego przez firmę. Wśród próbkę 200 pracowników (losowanie proste ze zwracaniem) uzyskano wyniki: - 14 pracowników-bardzo niezadowolonych, - 17 pracowników-niezadowolonych, - 40 pracowników-nie ma zdania, - 100 pracowników-zadowolonych, - 29 pracowników-bardzo zadowolonych, Na podstawie danych wyznaczono przedział ufności dla wektora prawdopodobieństw opisującego stopień zadowolenia ze szkolenia. Wybrano dwie metody dokładną Cloppera-Pearsona oraz asymptotyczną Wilsona. Przyjęto poziom ufności 0.95.

```
##      x      lower      upper
## 1  14 0.03169652 0.1298937
## 2  17 0.04208141 0.1486579
## 3  40 0.13257329 0.2821753
## 4 100 0.40735190 0.5926481
## 5  29 0.08749866 0.2200467

##      x      lower      upper
## 1  14 0.03604773 0.1315662
## 2  17 0.04660626 0.1500444
## 3  40 0.13731215 0.2819534
## 4 100 0.41040470 0.5895953
## 5  29 0.09228421 0.2205134
```

Zadanie 2

```
testuj_hipoteze_multinomial <- function(x, p0) {
  # Dane wejściowe:
  # x - wektor obserwacji (liczności)
  # p0 - wektor hipotetycznych prawdopodobieństw

  n <- sum(x)
  k <- length(x)
  expected <- n * p0

  # Statystyka testu chi-kwadrat Pearsona
  chisq_stat <- sum((x - expected)^2 / expected)
  pval_chisq <- 1 - pchisq(chisq_stat, df = k - 1)

  # Statystyka testu największej wiarygodności (G^2)
  # Uwaga: 0*log(0) = 0, więc pomijamy tam gdzie xi = 0
  nonzero <- x > 0
```

```

g2_stat <- 2 * sum(x[nonzero] * log(x[nonzero] / expected[nonzero]))
pval_g2 <- 1 - pchisq(g2_stat, df = k - 1)

# Wyniki w formie ramki danych
result <- data.frame(
  Test = c("Chi-kwadrat Pearsona",
           "Chi-kwadrat największej wiarygodności"),
  Statystyka = round(c(chisq_stat, g2_stat), 4),
  P_value = round(c(pval_chisq, pval_g2), 4)
)

return(result)
}

x <- c(14, 17, 40, 100, 29)

# Hipotetyczne prawdopodobieństwa (np. równe)
p0 <- rep(0.2, 5)

# Test
testuj_hipoteze_multinomial(x, p0)

```

	Test	Statystyka	P_value
--	------	------------	---------

1	Chi-kwadrat Pearsona	123.1500	0
2	Chi-kwadrat największej wiarygodności	106.1186	0

Zadanie 3

##		Test	Statystyka	P_value
## 1	Chi-kwadrat Pearsona	64.8571	0	
## 2	Chi-kwadrat największej wiarygodności	52.5271	0	

Część III

Zadanie 8

Korzystając z funkcji poznanej w zadaniu 7. zweryfikowano hipotezę, że stopień zadowolenia ze szkoleń w kontekście dopasowania do indywidualnych potrzeb w pierwszym badanym okresie nie zależy od zajmowanego stanowiska. Przyjęto poziom istotności 0.01.

Zatem hipotezą zerową H_0 jest: PYT_2 i CZY_KIER są niezależne. Hipotezą alternatywną H_1 jest: PYT_2 i CZY_KIER są zależne.

```

# Tworzymy tabelę kontyngencji
tabela <- table(df$PYT_2, df$CZY_KIER)

```

```

# Test chi-kwadrat
test <- chisq.test(tabela)

# Wyświetlenie wyników testu
print(test)

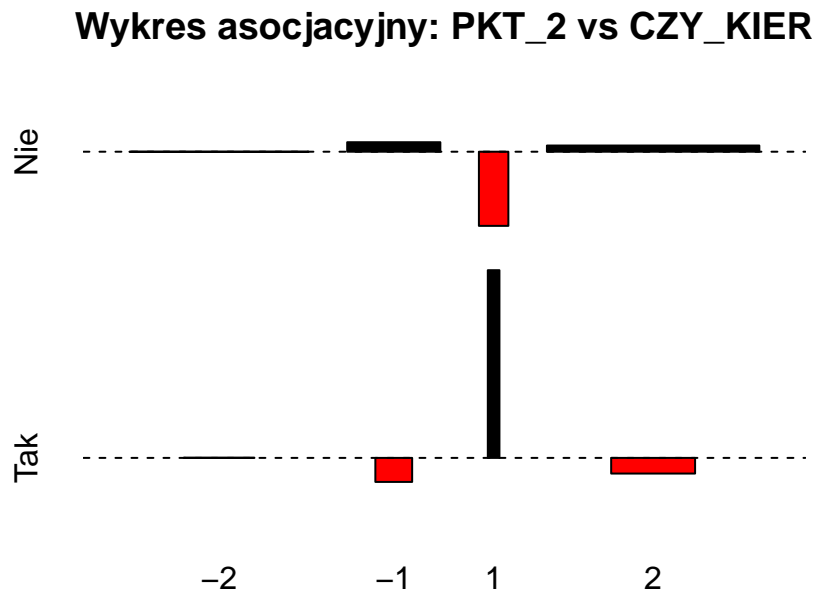
##
##  Pearson's Chi-squared test
##
## data:  tabela
## X-squared = 13.114, df = 3, p-value = 0.004397

# Wyświetlenie reszt standaryzowanych
print(test$stdres)

##
##          Nie          Tak
## -2 -0.004285869  0.004285869
## -1  0.482821776 -0.482821776
##  1 -3.597812862  3.597812862
##  2  0.430745861 -0.430745861

# Wykres asocjacyjny
assocplot(tabela, main = "Wykres asocjacyjny: PKT_2 vs CZY_KIER")

```


Stąd

$$p_{value} = 0.004397 < \alpha = 0.01$$

Zatem odrzucamy hipotezę zerową. Wyniki testu chi-kwadrat wskazują na statystycznie istotną zależność między oceną dopasowania szkoleń a tym, czy ktoś pełni funkcję kierowniczą. Przedstawiono również reszty standaryzowane. Reszty są różnicą między wartościami obser-

wowanymi a oczekiwanymi. Jednak różnica standaryzowana jest dana wzorem:

$$R = \frac{O - E}{\sqrt{E}}$$

gdzie: - O - wartość obserwowana, - E - wartość oczekiwana.

Test chi-kwadrat mówi czy jest zależność, a reszty pokazują gdzie dokładnie ona jest. Reszty pokazują, które kombinacje zmiennych łamią założenie niezależności. Gdy $R = 0$, to wartość obserwowana i oczekiwana są do siebie zbliżone, nie daje nam to efektu. Gdy $|R| > 2$, różnica jest istotna statystycznie.

W powstałej tabeli reszt standaryzowanych, wartość $|R| > 2$ w $PYT\_2=1$. Zatem kierownicy odpowiedzieli '1' o wiele więcej razy niż się oczekiwano, a nie-kierownicy odpowiedzieli '1' o wiele mniej razy niż się oczekiwano, co wskazuje na złamanie założenia niezależności. Pozostałe wartości reszt są niewielkie, zatem one nie łamią założenia niezależności.

Następnie przedstawiono wykres asocjacyjny, który ukazuje reszty standaryzowane dla tabeli kontyngencji. Każdy słupek odnosi się do jednej z kategorii PYT_2 . Oś Y przedstawia odpowiedzi CZY_KIER - "TAK" lub "NIE". Kolor czerwony słupka określa, że jest mniej przypadków niż oczekiwano (ujemna reszta), a czarny, że więcej przypadków niż oczekiwano (dodatnia reszta). Wartości z tabeli wyraźnie widać na wykresie - dla odpowiedzi '1' w PYT_2 , pojawiają się największe reszty standaryzowane, a więc najsilniejsze odchylenia od niezależności. Analiza wykresu asocjacyjnego wskazuje, że osoby na stanowiskach kierowniczych częściej oceniały szkolenia jako średnio dopasowane, natomiast osoby niepełniące funkcji kierowniczych częściej udzielały ocen skrajnych (niskich lub wysokich).

powrotnie z zad 6!!!

Zadanie 9

Przeprowadzono symulacje w celu oszacowania mocy testu Fishera oraz mocy testu chi-kwadrat Pearsona, generując dane z tabeli 2×2 , w której $p_{11} = 1/40$, $p_{12} = 3/40$, $p_{21} = 19/40$, $p_{22} = 17/40$. Symulacje wykonano dla $n = 50$, $n = 100$ oraz $n = 1000$.

```
## [1] 0.09
## [1] 0.126
## [1] 0.272
## [1] 0.332
## [1] 1
## [1] 0.998
```

Tabela 1: Porównanie mocy testów chi-kwadrat i Fishera w zależności od liczności próby ($N = 500$, $\alpha = 0,05$)

Liczność próby (n)	Test chi-kwadrat	Test Fishera
50	0,072	0,100
100	0,260	0,318
1000	1,000	0,998

Przeprowadzone symulacje pokazują, że moc testu statystycznego silnie zależy od liczności próby. Dla małych prób ($n = 50$) zarówno test chi-kwadrat, jak i test Fishera mają niską moc, co może prowadzić do niewykrycia zależności w danych. Oznacza to dużą szansę na błąd II rodzaju, czyli nieodrzućenie fałszywej hipotezy zerowej. Dla $n = 100$ moc rośnie, ale nadal może być niewystarczająca w badaniach wymagających dużej czułości. Dopiero przy dużej liczności próby ($n = 1000$) oba testy niemal zawsze wykrywają zależność (moc ≈ 1). Test Fishera okazuje się nieco bardziej efektywny przy małych próbach.

Zadanie 10

Napisano funkcję, która dla danych z tablicy dwudzielczej oblicza wartość poziomu krytycznego w teście niezależności opartym na ilorazie wiarygodności. Korzystając z napisanej funkcji, wykonano test dla danych przeanalizowanych w zadaniu 8.

```
test_IW <- function(tabela) {
  n <- sum(tabela)
  wiersze <- rowSums(tabela)
  kolumny <- colSums(tabela)

  E <- outer(wiersze, kolumny, FUN = function(a, b) a * b / n)
  G2 <- 2 * sum(tabela * log(tabela / E), na.rm = TRUE)

  df <- (nrow(tabela) - 1) * (ncol(tabela) - 1)
  p_value <- 1 - pchisq(G2, df)

  return(list(G2 = G2, df = df, p_value = p_value))
}
tabela <- table(df$PYT_2, df$CZY_KIER)
test_IW(tabela)
```

```
## $G2
## [1] 8.328454
##
## $df
## [1] 3
##
## $p_value
```

```
## [1] 0.03968956
```

Otrzymana wartość statystyki wyniosła $G^2 = 8.33$ przy 3 stopniach swobody, a odpowiadająca jej wartość p wyniosła $p = 0.0397$. Przy założonym poziomie istotności $\alpha = 0.01$, nie ma podstaw do odrzucenia hipotezy zerowej o niezależności badanych zmiennych ($p > \alpha$). Oznacza to, że test G^2 nie wykazał istotnego statystycznie związku między oceną dopasowania szkoleń do indywidualnych potrzeb (PYT_2) a pełnieniem funkcji kierowniczej (CZY_KIER). Wynik ten jest nieco odmienny od wyniku testu chi-kwadrat z zadania 8, w którym zależność uznano za istotną. Może to wynikać z różnic w czułości testów przy danej liczności próby oraz przyjętym poziomie istotności.

Część dodatkowa

Zadanie 1

Napisano funkcję, która dla dwóch wektorów danych oblicza wartość poziomu krytycznego (p-value) w teście opartym na korelacji odległości. Następnie dla wygenerowanych danych zweryfikowano hipotezę o niezależności przy użyciu napisanej funkcji.

Pod uwagę wzięto dwa przypadki. W pierwszym przykładzie wektory X i Y są niezależne, gdzie $X_n, Y_n \sim N(0, 1)$. W drugim wektory są zależne: $X_n \sim N(0, 1)$ oraz $Y_n \sim X_n^2 + N(0, 0.1)$. Poziom istotności przyjęto 0.05

```
library(energy)

test_korelacji_odleglosci <- function(x, y, R = 499) {
  wynik <- dcor.test(x, y, R = R)
  return(wynik$p.value)
}

set.seed(123)
x <- rnorm(100)
y <- rnorm(100)

test_korelacji_odleglosci(x, y)
```

```
## [1] 0.656
```

```
# p > 0.05 → nie odrzucamy H (brak zależności)
x <- rnorm(100)
y <- x^2 + rnorm(100, 0, 0.1)

test_korelacji_odleglosci(x, y)
```

```
## [1] 0.002
```

```
# p < 0.05 → odrzucamy H, zależność wykryta!
```

Dla danych niezależnych mamy $p = 0.656$, czyli nie ma podstaw do odrzucenia hipotezy

zerowej o niezależności zmiennych. Oznacza to, że test nie wykrył zależności między X i Y , co jest zgodne z założeniem, że dane są niezależne. Dla drugiego przypadku $p = 0.002$, czyli $p < 0.05$ Hipoteza zerowa została odrzucona — test wykrył istotną zależność między X a Y . Co ważne, test oparty na korelacji odległościowej potrafi wykrywać również nieliniowe zależności, więc nawet jeśli korelacja liniowa byłaby bliska zeru, związek może być obecny.

Zadanie 2

Dla zadanych π_1 oraz π_2 pokazano, że wartość ryzyka względnego (RR) nie jest bardziej oddalona od wartości 1 (wartość odpowiadająca niezależności) niż wartość odpowiadającego ilorazu szans (OR).

Innymi słowy należy pokazać, że:

$$|RR - 1| \leq |OR - 1|$$

dla dwóch prawdopodobieństw: - $\pi_1 = P(\text{Zdarzenie}|\text{Grupa1})$, - $\pi_2 = P(\text{Zdarzenie}|\text{Grupa2})$.
gdzie $\pi_1, \pi_2 \in (0, 1)$ Obliczamy ryzyko względne:

$$RR = \frac{\pi_1}{\pi_2}$$

oraz iloraz szans:

$$OR = \frac{\pi_1(1 - \pi_2)}{\pi_2(1 - \pi_1)}$$

Wtedy

$$L = \left| \frac{\pi_1}{\pi_2} - 1 \right| = \left| \frac{\pi_1 - \pi_2}{\pi_2} \right|$$

oraz

$$P = \left| \frac{\pi_1(1 - \pi_2) - \pi_2(1 - \pi_1)}{\pi_2(1 - \pi_1)} \right| = \left| \frac{\pi_1 - \pi_2}{\pi_2(1 - \pi_1)} \right|$$

Wiadomo, że:

$$L = \left| \frac{\pi_1 - \pi_2}{\pi_2} \right| \leq \left| \frac{\pi_1 - \pi_2}{\pi_2(1 - \pi_1)} \right| = P$$

ponieważ w mianownik prawdopodobieństwo π_2 jest przemnożone przez wyrażenie $1 - \pi_1$, które jest mniejsze od 1. Zatem mianownik $\pi_2(1 - \pi_1) < \pi_2$, co powoduje, że prawa strona nierówności jest ostro większa. W przypadku, gdy $\pi_1, \pi_2 = \frac{1}{2}$, lewa strona nierówności równa się prawej, co należało udowodnić.

Dla dowolnych prawdopodobieństw π_1 oraz π_2 odpowiadających ryzyku w dwóch grupach, wartość ryzyka względnego (RR) jest zawsze bliższa wartości 1 (czyli niezależności) niż odpowiadający jej iloraz szans (OR). Intuicyjnie wynika to z faktu, że OR „przesadza” efekt relacji, szczególnie gdy prawdopodobieństwa są duże — i dlatego jest bardziej oddalony od 1. W analizie danych epidemiologicznych i klinicznych często wskazuje się, że RR jest łatwiejszy do interpretacji, a OR bywa bardziej „drastyczny”.

Zadanie 3

Niech D oznacza posiadanie pewnej choroby, a E pozostawanie wystawionym na pewny czynnik ryzyka. W badaniach epidemiologicznych definiuje się miarę AR nazywaną ryzykiem przypisanym (ang. attributable risk). a) Niech $P(E') = 1 - P(E)$, wówczas $AR = [P(D) - P(D|E')]/P(D)$. b) Pokaż, że AR ma związek z ryzykiem względnym, tzn.: $AR = [P(E)(RR - 1)]/[1 + P(E)(RR - 1)]$

$$RR = \frac{P(D|E)}{P(D|E')} \Rightarrow P(D|E) = RR \cdot P(D|E')$$

$$\begin{aligned} P(D) &= P(E) \cdot P(D|E) + P(E') \cdot P(D|E') \\ &= P(E) \cdot RR \cdot P(D|E') + (1 - P(E)) \cdot P(D|E') \\ &= P(D|E') \cdot [P(E) \cdot RR + (1 - P(E))] \\ &= P(D|E') \cdot [1 + P(E)(RR - 1)] \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Licznik } AR &= P(D) - P(D|E') \\ &= P(D|E') \cdot [1 + P(E)(RR - 1)] - P(D|E') \\ &= P(D|E') \cdot P(E)(RR - 1) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} AR &= \frac{P(D) - P(D|E')}{P(D)} \\ &= \frac{P(D|E') \cdot P(E)(RR - 1)}{P(D|E') \cdot [1 + P(E)(RR - 1)]} \\ &= \frac{P(E)(RR - 1)}{1 + P(E)(RR - 1)} \end{aligned}$$